

Vlaams Parlement
Hannes Anaf
Voorzitter Onderzoekscommissie PFAS_PFOS
Leuvenseweg 86
1000 Brussel

Vlaamse overheid
**Openbare Vlaamse
Afvalstoffenmaatschappij**
Stationsstraat 110
2800 MECHELEN
T 015 284 284
F 015 203 275
www.ovam.be

uw bericht van
uw kenmerk
bijlagen
Mechelen 26/01/2022

afdeling Administratie-generaal
dienst/team
contactpersoon Henny De Baets
ons kenmerk AG/HDB/cd/2022-38

Mijnheer de Voorzitter,
Geachte heer Anaf,

De OVAM-delegatie die onder eed voor de Parlementaire Onderzoekscommissie PFAS-PFOS (hierna: POC) werd gehoord, nam kennis van het standpunt dat door de Minister werd ingenomen tijdens de hoorzitting van de POC van 24 januari 2022. Met huidig aangetekend schrijven wenst de OVAM-delegatie formeel te protesteren tegen de gegeven voorstelling van zaken als zou de OVAM in dit dossier haar taken hebben verzuimd.

In de gegeven verklaringen verwijt de Minister de OVAM op drie punten onzorgvuldig te hebben opgetreden en inschattingfouten te hebben gemaakt. Het gaat dan meer concreet om de volgende elementen:

1. De OVAM zou documenten hebben achtergehouden, geweigerd of niet accuraat bezorgd hebben aan de minister, door de rapporten TYTGAT en een wetenschappelijke studie over eieren van de UA slechts na aandringen/doorvragen aan de Minister te bezorgen
2. De OVAM zou het Agentschap Zorg en Gezondheid (hierna: AZG) ten onrechte niet in kennis hebben gesteld van de rapporten TYTGAT.
3. De OVAM zou in 2017 ten onrechte hebben verzuimd om bijkomende onderzoeksdaten uit te voeren naar eventuele verontreiniging.

De verklaringen van de Minister zijn volstrekt **zonder enige feitelijke grondslag**. De OVAM-delegatie dient het standpunt van de Minister dan ook **formeel en onder alle voorbehoud te betwisten**. Voor de concrete weerlegging van het standpunt van de Minister wordt verwezen naar de voor de POC neergelegde stukken, met inbegrip van de neergelegde nota's, in het bijzonder het formele

Standpunt aan de OVAM van 21 januari 2022 (stuk 1). Concreet blijkt uit deze documenten op de drie aangehaalde punten het volgende:

1. De OVAM heeft **op geen enkele wijze informatie achtergehouden, geweigerd of niet accuraat bezorgd** voor de Minister, noch voor haar kabinetsmedewerkers.

De vraag om de studie van Prof. Tytgat over te maken werd mondeling en voor het eerst gesteld aan het afdelingshoofd Bodembeheer op 8 juni 2021. De gevraagde versie werd **direct dezelfde dag bezorgd**, waarbij voorts diezelfde dag nog bijkomende duiding werd verstrekt in relatie tot het bodemsaneringsdossier. Andere versies en delen van het rapport werden in de loop van de daaropvolgende dagen (9 tem 11 juni) overgemaakt.

Bovendien wordt er in deze communicatie op gewezen dat Prof. Tytgat werd aangesteld door BAM/Lantis nv en uitsluitend in hun opdracht werkte. Het is BAM/Lantis nv die de communicatie daarover deed, o.a. met het Politiek Stuurcomité. De opeenvolgende versies van zijn rapport werden uitsluitend meegedeeld aan zijn opdrachtgever, zo blijkt ook uit de verklaringen van de heer Tytgat. De OVAM bekwam **fragmentair afschrift van de eerste versies van deze rapporten**, en dit exclusief vanuit de doelstelling enige gezamenlijke pro-actieve communicatie voor te bereiden zoals beslist door het Politiek Stuurcomité d.d. 18 september 2017. De OVAM heeft **nooit een definitieve versie van het rapport ontvangen**, en vernam evenmin ooit welke “versie” als de definitieve versie diende beschouwd te worden. De OVAM vernam pas tijdens de tweede hoorzitting (POC) van Prof. Tytgat dat luidens diens verklaring onder eed, de enige finale rapporten deze van 6 oktober 2017 zijn.

Ook is er geenszins sprake van het achterhouden/weigeren van een nog lopende en niet gepubliceerde studie over eieren van UA. Op 10 juni 2021 heeft een medewerker van de OVAM de niet gepubliceerde studie van 2019 ontvangen van het departement Omgeving (team milieu & gezondheid). Het departement had op haar beurt de studie pas ontvangen. Aangezien de studie betrekking had op het bevoegdheidsdomein van het departement had UA de studie aan het departement bezorgd. Ook op 10 juni 2021 heeft het Kabinet Omgeving telefonisch de studie bij de OVAM opgevraagd. De OVAM heeft diezelfde dag de studie aan de Minister bezorgd na het uitvoeren van een juridische check omwille van een vertrouwelijkheidsclausule die door de UA aan de studie was verbonden.

Ten overvloede kan nog verwezen worden naar de nota's met informatie over het grondverzetsdossier Oosterweel die werden bezorgd (o.a. 04/05/2021). Ook op 03/06/2021 werd nog een overzichtsnota bezorgd met een stand van zaken over het bodemsaneringsdossier 3M, de grondverzetsregeling (Oosterweel), en de PFAS-normering.

2. De OVAM heeft op grond van haar risicobeoordeling **terecht geoordeeld niet te moeten “escaleren” naar AZG**. Het **communicatieprotocol AZG-OVAM (2012)** omvat hierover afspraken, in het bijzonder in geval van ernstige bodemverontreiniging waarvoor voorzorgsmaatregelen of veiligheidsmaatregelen noodzakelijk zijn. In september 2017 bleek

uit de risicobeoordeling (zie uitvoerig beschreven in de nota van de OVAM aan de POC van 21/1/22, p. 1-4/12, gevoegd in bijlage) dat er op dat moment **GEEN aanwijzingen** bestonden dat er een direct humaan risico uitging van de aangetroffen concentraties PFAS. Met name de concentraties in het grondwater, dat de meest kritische blootstellingsroute vormt voor PFAS, vielen ver onder de toen gehanteerde toetsingswaarden (bv. zoals deze in de nota van prof. Tytgat naar voren werden gebracht). Het rapport Tytgat werd ook getoetst aan de risicobeoordeling uit het bodemdecreet, die wetenschappelijk onderbouwd is door het VITO. De toetsing met de RIVM studie uit 2016 leidde evenmin tot andersluidende conclusies inzake risicobeoordeling.

Bovendien wordt aangestipt dat zowel AZG, VMM als het departement omgeving deel uitmaakten van het Steunpunt Milieu en Gezondheid - dat het Vlaams Humaan Biomonitoringprogramma begeleidt - en van de coördinatiewerkgroep risicobeheersing chemische stoffen - die de strategie hormoonverstoring uitwerkte met als casus Perfluorhoudende stoffen, die uitmondde in het Vlaams Actieplan Pfas. De PFAS-problematiek was bij al deze actoren dus wel degelijk gekend.

Tevens heeft de OVAM de resultaten van haar inventarisatiestudie PFAS-risicolocaties in Vlaanderen - waarin 3M als productiesite uiteraard was opgenomen - in 2018 ruim bekend gemaakt via webinars, studiedagen, internationale fora e.d. 3M Zwijndrecht werd door de OVAM voorts als 'case', voortgaande op de inventarisatiestudie, ingebracht, op de startvergadering van het PFAS-actieplan op 17 december 2018, waarop alle belanghebbende administraties werden uitgenodigd.

De OVAM heeft op 18 mei 2021 en 14 december 2021 nog via het managementcomité aangestuurd op een versterkte, beleidsdomein-overschrijdende integrale aanpak rond PFAS.

De hoge mate - zelfs voortrekkersrol - waarin de OVAM ambtshalve **pro-actief** haar taken, rol en verantwoordelijkheden heeft opgenomen m.b.t. PFAS als opkomende stoffen (*emerging contaminants*), blijkt afdoende uit de door haar bij de POC neergelegde verdiepende nota "opkomende stoffen", o.m. met betrekking tot internationale communicatiekanalen en informatiedeling sinds 2014 (§115), zo ook met betrekking tot de verkennende meetcampagne (2016-2018) (zie §36 e.v.) en de bevraging van VITO (2018) (§78 e.v.).

Evenzo pro-actief is het ambtshalve optreden van de OVAM met betrekking tot het beschrijvend bodemonderzoek van 3M ingevolge de voorlopige bijstelling van de EFSA-waarde voor PFOS op 13 december 2018, waardoor de internationale toxiciteitsgegevens aanzienlijk werden verstrengd. Het ging slechts om een voorlopig kader dat EFSA nog moest bevestigen, maar de OVAM kon verwachten dat ook de toetsingswaarden voor bodem zouden dalen wanneer deze nieuwe toxiciteitsgegevens als basis voor de afleiding zouden worden gebruikt. Mede op grond van de ROTS-studie voor het hergebruik van uitgegraven bodem, de verkennende studie van de OVAM op een aantal risicolocaties, de voorbereiding van de

ontwerp bodemsaneringsnormen door VITO en de contacten met het Nederlandse RIVM werd 3M op 4 april 2019 gewezen op de noodzaak een nieuw BBO uit te voeren tegen het tweede kwartaal van 2022 (het humaan toxicologische luik is gevraagd aan 3M tegen 31/01/2022).

Tot slot heeft de OVAM pro-actief de aanpak van *emerging contaminants* (waaronder PFAS) sinds 2018 op de politieke radar gezet, onder meer in het kader van de bijdragen voor het regeerakkoord, de beleidsnota's, de jaarlijkse operationele plannen en bij de vraag naar financiële middelen. **De stand van zaken van het bodemsaneringsdossier 3M werd op 20 december 2019 en op 26 januari 2021 bezorgd aan het kabinet van omgeving.**

3. Zoals blijkt uit de recentste getuigenissen in de POC werd op het politieke niveau de beleidsbeslissing getroffen om NIET te communiceren. Luidens de eigen notities van de OVAM van een kabinetsvergadering Weyts-Schauvliege van 12 oktober 2017 en de interne terugkoppeling ervan in interne e-mails van 13 en 14 oktober 2017 (behorend tot het bij de POC ingediende dossierstukken van de OVAM) werd deze beslissing aan de OVAM als volgt meegedeeld:
- *"Het is duidelijk dat BAM aanstuurt op communicatie en 3M wil zien tegemoet komen in hun kosten; (...)"*
 - *"Wat betreft communicatie. **Het kabinet Weyts en Schauvliege ziet op dit ogenblik geen reden voor communicatie;** (...)"*
 - *Verdere acties. gelet op het verloop van de vergadering zou 'k intussen de mogelijkheid van het 2° BSP uitklaren (voor de Palingbeek) en of er nog mogelijkheid is voor een aanvullend BBO (...)" (vet en onderstreept door de OVAM)*

Andermaal blijkt dat de OVAM haar samenwerking m.b.t. de communicatie, inzonderheid de zoektocht naar mogelijkheden tot bijkomende onderzoeken, heeft toegespitst op de toepassing van het Bodemdecreet en vanuit de bodemsanering door 3M.

Geconfronteerd met deze politieke beslissing om NIET te communiceren nam de OVAM de houding aan, naar alle zorgvuldigheid, om EVENMIN ambtshalve bijkomende onderzoeken uit te voeren, waarbij de OVAM haar houding diende te bepalen binnen haar operationele autonomie en het juridisch referentiekader van haar discretionaire ambtshalve bevoegdheden. Hierbij diende de OVAM cumulatief volgende aspecten te beoordelen:

- de doelstelling "communicatie" is een finaliteit die geen grondslag vindt in het Bodemdecreet voor het uitvoeren van ambtshalve bodemonderzoeken (machtsafwijking);
- op het vlak van de opportuniteit dient de OVAM de beleidsbeslissing tot NIET communiceren, wegens "geen redenen" daartoe, te eerbiedigen. Terwijl deze "redenen" eigen zijn aan het politieke niveau, dient enige andere opportuniteit op het OVAM-niveau te wijken voor deze beleidsbepalende beslissing van de politieke overheid. Er zijn geen OVAM-eigen opportuniteitsredenen die binnen de operationele autonomie de OVAM toelaten de beleidsbepalende beslissing van de politieke overheid te overrulen. Enige bijkomende onderzoeksdaad zou hoe dan ook noodzakelijkerwijze een communicatie

vereisen zowel vóór, tijdens, als na de onderzoeken, hetgeen manifest in strijd zou zijn met de beleidsbeslissing “geen redenen te zien voor communicatie” en “dat de minister wenst dat de OVAM geen initiatief neemt inzake communicatie of erbij betrokken wordt; (zie Verslag kabinetsoverleg van het kabinet van minister Schauvliege met de OVAM, Rand Nr 15, zoals neergelegd in het dossier bij de POC.)

- Saneringsplichtige 3M bleef NIET in gebreke wat de uitvoering van haar saneringsplicht – op eigen terrein en in de omgeving - betreft, zodat de OVAM niet ambtshalve, in de plaats van een in gebreke blijvende plichtige, enig bijkomend onderzoek kon verrichten;
- Ten gronde was er evenmin een deugdelijke en afdoende motivering voor ambtshalve bijkomende onderzoeken. De OVAM heeft zich, in het kader van haar samenwerking met het oog op de aanvankelijk besliste communicatie, steeds uitdrukkelijk toegespitst op de toepassing van het Bodemdecreet en de bodemsanering 3M. Op grond van de **risicobeoordeling** van de OVAM (zie in het formele Standpunt d.d. 21 januari 2022: **“werkwijze van de OVAM bij risicobeoordeling in het dossier 3M)** bleek **geen noodzaak tot het uitvoeren van dergelijke bijkomende onderzoeken in het woongebied in het kader van het Bodemdecreet en het bodemsaneringsproject 3M;**
- Op het vlak van de kosten diende de OVAM bindend rekening te houden met de door de politieke overheid besliste houding de piste van het Bodemdecreet te volgen, ten laste van 3M, wegens optimale rechtszekerheid, hangende saneringsplicht en aansprakelijkheid van de saneringsplichtige 3M (zie getuigenis van minister Schauvliege dd 17 januari 2022, rechtszekerheid, aansprakelijkheid 3M en vervuiler betaalt).

Vermits aan alle bovenstaande cumulatieve vereisten NIET werd voldaan, ging de OVAM dan ook naar alle behoorlijk bestuur, volkomen terecht NIET over tot het uitvoeren, uit eigen beweging (en dus volledig op eigen verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid en kosten) van ambtshalve bijkomende onderzoeken met het oog op communicatie.

Het formele Standpunt van 21 januari 2022 werd op diezelfde dag reeds eerder overgemaakt aan de Minister, alsook aan de heer Hannes Anaf als voorzitter van de POC en wordt voor de goede orde nogmaals aan dit aangetekend schrijven gehecht.

Met de meeste hoogachting,

Namens de OVAM

Henny De Baets
Administrateur-generaal

De getuigen van de delegatie van de OVAM

Henny De Baets
Administrateur-generaal

Ann Cuyckens
Afdelingshoofd

Dirk Dedecker
Geoloog

Johan Ceenaeme
Adviseur-ingenieur

Bart Thibau
Adviseur

Bijlage:

- *Formeel Standpunt OVAM dd. 21 januari 2022*